

ПЕРСПЕКТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ВПОРЯДКУВАННЯ СИСТЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТ

© Бурак О.М., 2008

Розглянуто перспективне планування як основу економічного регулювання розвитку системи озеленення міст. Виявлено основні недоліки існуючого порядку перспективного планування системи озеленення: його застарілість та невідповідність сучасним вимогам концепції стійкого розвитку територій. Надано порівняльний аналіз структури і змісту форм перспективного плану комплексного озеленення та запропоновано їх удосконалення.

Ключові слова: перспективний план комплексного озеленення міст, економічне регулювання, система озеленення, фінансування заходів з озеленення.

The article has been focused on considering prospective planning issues as a economic regulation base of urban greening system development. Main disadvantages of the existing mechanism of greenery system prospective planning have been revealed: its disability of corresponding current sustainable development. Comparative analysis complex greening plan forms' content and structure has been given. Approach to these issues improvement has been advanced.

Key words: prospective urban plan of complex greening, economic regulation, urban greening system, issues of financing greenery system.

Постановка проблеми

Сучасне домінування міських урбанізованих територій спричиняє необхідність розроблення доцільного механізму упорядкування їх розвитку. Існуюче економічне регулювання розвитку системи озеленення, як значної складової міста, державними органами та органами місцевого самоврядування має велику кількість недоліків. Перспективне планування в озелененні міст на сучасному етапі розвитку економіки не є активним інструментом управління.

Орієнтація на довгострокову перспективу у плануванні пов'язана з тим, що період вирощування зелених насаджень разом з терміном експлуатації після висадки перевищує один рік, і навіть три, а іноді, п'ять років. Довгострокове планування – єдиний спосіб збалансувати життєвий цикл рослини, розвиток озелених територій та економічне забезпечення цього процесу.

В сучасних економічних реаліях здійснення заходів з перспективного планування не належно враховує вимоги концепції стійкого розвитку територій. Проголошене прагнення до збереження території для нащадків має бути відображене у конкретних документах перспективного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретико-методологічні та практичні дослідження і розробки, що пов'язані з темою цієї роботи висвітлені вченими з різних галузей науки: економіки, екології, містобудування та архітектури. Окремі аспекти проблеми широко надані у нормативній літературі: законах, законо-

проектах, інструкціях та рекомендаціях, державних будівельних нормах тощо. [7]. Суміжні з цією темою досліджені у роботах М.І. Кожухова, В.С. Теодоронського [2], В.І. Єрохіної [5], В.П. Кучерявого [3] та ін. [1,6].

Специфічність тематики значно звужує її висвітлення у літературі. Більшість останніх досліджень виконана фаховими провідними установами і є умовно закритою для вільного доступу інформацією. Але прагнення українського суспільства до прозорості прийняття важливих рішень подальшого розвитку територій за допомогою громади обумовлює необхідність доступу до генеральних планів міст, в яких містяться найсучасніші розробки.

Постановка цілей

Основними цілями роботи є:

- дослідження проблем сучасного перспективного планування розвитку системи озеленення територій;
- удосконалення методичних підходів до розроблення перспективного плану комплексного озеленення.

Виклад основного матеріалу

В історичному аспекті перспективне планування являло собою розробку планів комплексного благоустрою міст та поселень на 10–15 років на основі розроблених генеральних планів міст і схем їх озеленення і мало велике значення. Довгострокове планування дозволяло досягнути цільових показників якості життя у місті за рахунок раціоналізації розміщення насаджень у генеральному плані міста чи поселення, встановлення термінів введення в експлуатацію нових об'єктів озеленення, а також доцільного розподілу грошових коштів на вказані заходи. Планування, що реалізоване в три стадії – аналіз стану об'єкта планування, розроблення плану та його втілення на практиці є прерогативою органів місцевого управління.

У переважній кількості територіальних одиниць України органи місцевого самоврядування не приділяють необхідної уваги озелененню, а саме – його раціональному плануванню і виділенню коштів. Класифікувати вказане як недоліки у функціонуванні владних структур – замало. Управління системою озеленення міст, і насамперед, підходи у плануванні, необхідно терміново реформувати для забезпечення сталого розвитку територій.

Планування як процес впорядкування розвитку системи озеленення відображається у двох видах: перспективне та поточне. Дієвим інструментом економічного регулювання розвитку системи на рівні регіону і міста є перспективне планування, а на рівні підприємства – поточне. Сучасні економічні реалії потребують підсилення обох вказаних складових, але у роботі зосереджено увагу на першому виді планування.

Основним документом перспективного планування, в якому зосереджені кількісні і якісні показники, є перспективний план комплексного озеленення. Розробка перспективного плану має стосуватися всіх аспектів функціонування зелених насаджень на певній території і має мати економічно обґрунтований характер.

У перспективному сенсі передбачаються обсяги фінансування на велику кількість заходів, серед яких обов'язково є нове зелене будівництво і капітальний ремонт зелених насаджень з визначенням джерел фінансування робіт.

Практика перспективного планування допомагає задавати чіткі межі розвитку необхідних показників, спираючись на особливості клімату, географічного розташування, виробничого профілю та інших територіальних відмінностей населеного пункту.

Особливості клімату і географічне місцезонашування визначають перелік видів зелених насаджень, характерних для різних природнокліматичних зон та видів рельєфу і ландшафтів, забезпечення якими відбувається за рахунок економічних ресурсів.

Під час планування якісного складу зелених насаджень, вказаних в перспективному плані, необхідно обов'язково врахувати не тільки характерні рослини, але й зелені насадження, що мають бути збережені. Тож територіальні особливості, мають визначальне значення під час складання перспективного плану.

Розробка перспективних планів у всіх містах і регіонах України дозволить сконцентрувати зусилля органів місцевої влади щодо впорядкування системи озеленення. Також буде цілеспрямовано скорегований розвиток підприємств з озеленення міст. Для більшості міст України перспективні плани озеленення мають стати кроком до стабілізації ситуації у цій сфері.

Перспективне планування – це економічно і екологічно обґрунтований підхід до вирішення проблем озеленення в умовах сталого розвитку територій.

Основними завданнями перспективного планування мають стати такі, що показані на рисунку.

Характеристика завдань перспективного планування

Пропонується удосконалювати вищевказаний Перспективний план комплексного озеленення, використовуючи "Методичні вказівки зі складання десятирічного плану розвитку комплексних зелених зон міст та поселень міського типу УРСР на 1991–2000 рр." [4].

Використовуючи методичну схему окремих форм зазначених вище вказівок для складання Плану, автор пропонує конкретне їх удосконалення, як наведено у табл. 1.

Порівняльна характеристика змісту форм Перспективного плану

Зміст форм, що існували до 2000р., на момент складання останнього перспективного плану[4]	Пропозиції щодо вдосконалення форм або їх заміни
1	2
<i>Форма 1</i>	
Планові показники зеленого будівництва комплексної зеленої зони за її структурними елементами: в межах міської забудови, за межами міської лінії, за межами міської межі на території зеленої зони, території, що не озеленюються.	Окремо виділити у строку потенційні для озеленення території великих виробничих підприємств, що не використовуються
<i>Форма 2</i>	
План створення нових площ зелених насаджень за окремими міністерствами	План створення нових площ зелених насаджень (натуральні показники та орієнтовані вартості) за виконавцями та джерелами фінансування
<i>Форма 3</i>	
Завдання міністерствам і відомствам зі створення нових площ зелених насаджень	Перелік основних найбільш великих об'єктів загального користування в межі міста та за нею, які необхідно створити, а також їх орієнтована вартість і фінансове забезпечення.
<i>Форма 4</i>	
Перелік основних об'єктів внутрішньоміських та замських зелених насаджень загального користування	План з ландшафтної реконструкції існуючих об'єктів зелених насаджень (натуральні показники та орієнтовані вартості) за виконавцями та джерелами фінансування
<i>Форма 5</i>	
План ландшафтної реконструкції існуючих об'єктів і ділянок зеленого будівництва	План ландшафтної реконструкції значних об'єктів загального користування в межі міста та за нею, а також їх орієнтована вартість і фінансове забезпечення.
<i>Форма 6</i>	
Завдання міністерствам і відомствам з ландшафтної реконструкції зелених насаджень	План реконструкції існуючих виробничих потужностей суб'єктів озеленення, зокрема, площ вирощування посадкового матеріалу для потреб озеленення
<i>Форма 7</i>	
Перелік провідних об'єктів внутрішньоміських та замських зелених насаджень загального користування, що передбачені до ландшафтної реконструкції	План розширення виробничої бази підприємств з озеленення за джерелами фінансування, перелік нових об'єктів
<i>Форма 8</i>	
Планові показники рекреаційного благоустрою лісів	План з рекреаційного благоустрою лісів за виконавцями та джерелами фінансування
<i>Форма 9</i>	
План розвитку виробничої бази зеленого будівництва підприємств комунального господарства	Зведений перелік об'єктів, що необхідно створити та реконструювати та зведені показники орієнтованої вартості всіх робіт
<i>Форма 10</i>	
План науково-дослідних та інструктивно-методичних робіт з зеленого будівництва та ландшафтної реконструкції	Без змін
<i>Форма 11</i>	
Зведені показники орієнтованої вартості робіт	План розподілу видатків за джерелами фінансування всіх заходів озеленення з щорічною конкретизацією.
<i>Форма 12</i>	
Техніко-економічні показники розвитку комплексної зеленої зони	Додати показник співвідношення озелених і не озелених територій у розрізі адміністративного устрою міст

Складання вказаних форм максимально повно розкриє зміст заходів щодо планування системи озеленення.

Перелічені форми є достатньо прозорими з погляду змісту і форми. Вони відображають специфіку проблем, які мають бути вирішені у Плані, а головне – дають детальну кількісну і якісну характеристику показникам. Форми 1–10 та 12 запропоновано удосконалити шляхом конкретизації джерел фінансування заходів, а форма 11 – запропонована автором з вказаним нижче змістом і структурою.

У формі 11 безпосередньо зазначені джерела фінансування – місцевий бюджет, а в ньому – обсяги видатків загального фонду, спеціального фонду, також визначені кошти на унікальні об'єкти для фінансування з бюджету розвитку. Крім того, у цій формі автор пропонує також вказати величину коштів, що виділено на: об'єкти природно – заповідного фонду на території населеного пункту з фонду охорони навколишнього середовища, утримання об'єктів за іншими екологічними програмами – для того щоб визначити порівняльну пріоритетність виконання робіт. Ця форма дозволить зіставити всі обсяги фінансування, що виділяються за переліком міжнародних, державних, обласних, міських програм екологічної, економічної, містобудівної спрямованості для об'єктів комплексної зеленої зони і узгодити (збалансувати) їх для обґрунтованого розвитку системи озеленення міст.

Таблиця 2

Розподіл джерел фінансування за заходами плану

№ з/п	Види робіт	на 01.01.200(n) року							
		Кількість, од (га, шт.)	Вартість, млн. грн.	Місцевий бюджет , млн. грн.		Кошти підприємств з озеленення, млн. грн.	Кошти на об'єк-ти ПЗФ, млн. грн.	Інші дже-рела, млн. грн. (з розшифровкою)	
				загальний фонд	спеціальний фонд				
					разом				зокрема фонд розвитку
	Разом:								
1	Ландшафтна реконструкція існуючих зелених насаджень								
2	Створення нових зелених насаджень								
3	Створення нових об'єктів загального користування								
4	Реконструкція й модернізація виробничої бази суб'єктів системи озеленення								
5	Науково-дослідні і інструктивно-методичні роботи для потреб озеленення								
6	Рекреаційний благоустрій								

Склад і структура перспективного плану мають бути скореговані відповідно до комплексних вимог концепції стійкого розвитку міст і регіонів. Для цього необхідно узгоджувати генеральний план міста і перспективний план озеленення ретельніше, ніж це відбувалося і відбувається. Органи місцевого самоврядування не завжди приділяють необхідну увагу проблемам озеленення, що яскраво характеризує механізм виділення коштів для потреб озеленення. Практику виділення коштів за залишковим принципом необхідно усунути та замінити її на таку, яка б враховувала реальні потреби озеленення територій.

У разі перспективного планування для врахування зміни вартості грошових коштів у часі, а також інфляційних процесів пропонується обов'язково перераховувати суми виділених коштів на озеленення з урахуванням змін індексів цін на ресурси, банківських ставок та коефіцієнта інфляції.

Висновки

Реалізація заходів перспективного планування озеленення міст є необхідною складовою їх подальшого розвитку. Впровадження у практику “Перспективного плану комплексного озеленення” дасть змогу впорядкувати цю сферу міського господарства і стане передумовою керованих позитивних змін.

Відповідно до поставлених у роботі цілей автором було виконано таке:

1. Обґрунтовано значущість і виявлені основні проблеми перспективного планування як процесу економічного регулювання розвитку системи озеленення міст та регіонів. За наявності перспективних планів озеленення розвиток системи озеленення буде мати впорядкований характер. Акцентовано увагу на тому, що під час здійснення перспективного планування необхідно обов'язково враховувати природно-кліматичні особливості територій, а також рівень розвитку виробничих сил.

2. Проаналізовано форми перспективного плану озеленення, що були розроблені у 1990р. в “Методичних вказівках зі складання десятирічного плану розвитку комплексних зелених зон міст та поселень міського типу УРСР на 1991-2000рр”. Виявлено, що деякі форми є застарілими і більшість з них не відповідає сучасним вимогам концепції стійкого розвитку територій. Форми плану потребують перегляду. Запропоновано удосконалення “Перспективного плану комплексного озеленення міст”, що забезпечує виконання завдань концепції сталого розвитку територій і економічне обґрунтування виділення коштів на озеленення. Удосконалено зміст форм 1– 10, 12 перспективного плану озеленення, запропоновано складати форму 11 “ Розподіл витрат за джерелами фінансування на заходи озеленення”, яка конкретизує обсяги коштів, що плануються з різних джерел на заходи з озеленення, її не було у попередніх рекомендаціях.

Перспективи подальших досліджень

Розроблення планів комплексного озеленення підвищить рівень економічного обґрунтування рішень, що приймаються органами місцевого самоврядування. Планові документи дозволять реалізовувати засади сучасного управління у цій галузі, а також виконувати ефективний контроль за дотриманням вимог концепції стійкого розвитку територій. Для виконання завдань перспективних планів необхідно здійснити інвентаризацію зелених насаджень і забезпечити наступність поточних планів.

1. Бурак О.М. *Стратегічні та тактичні завдання розвитку системи озеленення міст // Комунальне господарство міст. – Вип. № 77, 2007. – С. 38–42;* 2. Кожухов Н.И., Теодоронский В.С. *Экономика, организация и планирование зеленого хозяйства и строительства: – М.: Стройиздат, 1987. – 318 с.* 3. Кучерявий В.П. *Озеленення населених місць. – Львів: Світ, 2005.* 4. *Методические рекомендации по составлению десятилетнего плана развития комплексных зеленых зон городов и поселков городского типа УССР на 1991-2000 гг. – КиевНИИП градостроительства – К., 1988.* 5. *Озеленение населенных мест: Справочник / В.И. Ерохина, Т.П. Жеребцова, Т.И. Вольфтруб и др.; Под ред. В.И. Ерохиной. – М.: Стройиздат, 1987.* 6. Baldwin, R. and Cave M. *Understanding Regulation: Theory, Strategy, and Practice. -Oxford: Oxford University Press. 1999.* 7. *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. UNESCO.1972.art.1.–Режим доступу: <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>*